

Onko Suomi EU:ssa maksaja vai saaja?

Mediassa tehdään miltei päivittäin juttuja erilaisista EU-rahoitteisista projekteista. "EU-raham" avulla sanotaan suojeltavan liito-oravia ja sen avulla toteutetaan mitä erilaisempia rakennus- ja kehityshankkeita. Huomiota ei niinkään kiinnitetä rahan alkuperään.

Suomen viisivuotisen EU-jäsenyyden aikana Suomen valtion budjetista on lähtenyt EU:lle enemmän rahaa kuin unionilta on tullut takaisin Suomelle. Suomen vuosittainen nettotappio liikkuu 0,5 - 2 miljardin markan tietämissä.

Suomesta voi sittenkin tulla EU:n nettosaaja

Valtiovarainministeriön tekemät laskelmat saattavat kuitenkin heittää vielä paljon

KATI JUURUS
Helsingin Sanomat

Suomesta on kuin onkin tullusta EU:n nettosaaja. Niin ainakin lasketaan valtiotieteiden eduskunnalle antamassa selvityksessä, jossa tarkastellaan Agenda 2000 -raikaisuuksien vaikutuksia Suomeen. Nettosaajana Suomi saisi EU:ta enemmän rahaa kuin mitä se sinne maksaa.

Selvityksen liitteenä olevan laskelman mukaan Suomen EU:ltä jäisivät ensi vuonna puoleksi miljardia markkaa plussan puolelle. Vuonna 2006 maksut ja saamiset olisivat tasaisia. Vuoden 2000 ja 2006 välisen vuosien satoja ei selvityksessä ole laskettu.

Laskelman tulos on sinänsä mielenkiintoinen, että Suomi on ensimmäisen jäsenyyden 1995 jälkeen ollut joka vuosi EU:n nettomaksaja, eli maksanut EU:un enemmän rahaa kuin saanut sieltä.

Näin on oletettu käyvän jatkossakin Suomelle myönteisesti

Agenda 2000 -raikaisuista huolimatta. Myös pääministeri Paavo Lipponen (sd) arvioi maalis-kuisessa Agenda-raikaisuuden jälkeen Suomen jyvyyden maksajien kerhoossa.

Esimerkiksi viime vuonna Suomen maksut EU:lle olivat peittäneet kaksi miljardia markkaa EU:ta saatuja tuloja suuremman. Edellisenä vuonna nettomeno oli 404 miljoonaa markkaa.

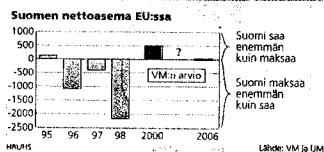
Eduskunnan valiokunnan parhailaan kiertävässä selvityksessä käydään läpi EU:n valtionpäämisten Berliinissä hyväksymää Agenda 2000 -raikaisuudesta vuosille 2000-2006 ja sen vaikutuksia Suomeen. Selvitykseen liittyvät laskelmat on tehnyt valtiovarainministeriö.

Kuvaa agendaa, et todellisuutta

Mukana laskelmia tekemässä on ollut muun muassa valtiovarainministeriön finanssineuvos Lasse Aarnio.

Aarnion mukaan laskelma perustuu tarkempin tietoihin kuin

mmlk	1995	1996	1997	1998	2000	2006
Juoksevat tulot	5 907	5 171	6 185	4 800	7 233	7 044
Juoksevat menot	5 262	5 726	6 340	6 956	7 338	7 004
Pääomansijoitukset	-518	-540	-429	-377	-333	-304
Nettomaksu	1127	905	406	217	562	736

heti Berliinin-kokouksen jälkeen esitetyt arviot.

"Eduskunnalle menneessä paperissa on tarkistettuja luvut, ja erityisesti siinä on huomioitu maatalouden raitaisuus. Eli lähtötilanne on parempi kuin silloin luultiin", Aarnio korostaa.

EU:n maatalousraikaisuun liittyvät luvut ovat kuitenkin vielä osittain auki. Niin sanottu luonnollitakuu, eli EU-siilillä LFA-luen laajuus on vielä sopimatta. Selvityksen mu-

kaan Suomen tulot saattavat olla vielä laskelminkin suuremmat, jos LFA-tukea aletaan soveltaa koko maahan, kuten Suomi toivoi.

Selvityksessä oletetaan, että Suomen tilanne muuttuisi vuoden 2000 jälkeen mainittavasti luonnollitakuusta vasta 2002, jos unionin jo silloin otetaan uusia jäseniä. Silti tilit olisivat tasaisia vielä vuonna 2006.

Helsingin Sanomien tietojen mukaan joidenkin virkamiesten mielestä esitetyt luvut ovat selkeästi liian optimistisia.

Myös Aarnio myöntää, ettei laskelmissa pidä verrat suoraan esimerkiksi viime vuoden lukuun, joka oli 2,16 miljardia markkaa miinuksella. Yllättävän raskas maksuosuus johtui silloin rakennepoliittisen tuen vähenemisestä. Rakennusaloista saatavan tuen suuret erotusveloitukset olivat myös sen, että Suomen nettosuosin on heilahdellut suuresti vuodesta toiseen.

Eduskunnalle annetussa selvityksessä rakennepoliittisiksi taeksi on sekä vuodelle 2000 että

vuodelle 2006 arvioitu 1,8 miljardia markkaa. Viime vuonna rakennepoliittista tukea tuli vain reilun miljardin edestä.

"Rakennepoliittikan osalta ei selvityksessä ole ynnetytkään tarkkaan lasken, paljonko rahaa tulee vuosittain. Luku on keski-arvo", Aarnio sanoo.

Ilän ei linkaus arvoista, paljonko todellisuus voi heittää nyt tehdystä laskelmasta.

"Minään vuonna budjetin lainatusta luku ei ole tarkkaan toteutunut, ja tämähän ei edes ole budjettiluku, vaan Agenda 2000:sta tiettyllä laskentatavalla johdettu Suomen kuvaava tilanne."

"Siitä ei ole tarkoitettu kuvaamaan todellista tilannetta, vaan Agenda. Epävarmuus liittyy siinä, että ennen koskaan tiedä markan päälle, paljonko rahaa toivella tulee", Aarnio selittää.

Selvitys on luottaisessa käsittelyssä eduskunnan infotilaisuudessa, joka ei annat siitä innokkainlaisia lausuntoja. Maissa valitsemassa se on parhailaan kiertokäytössä.

HELSINGIN SANOMAT 4.6.1999

Näin ollen julkisuudessa kritiikkittä EU-rahaksi kutsuttu on käytännössä suomalaisten veronmaksajien rahaa, joka on saanut EU-etuiliitteen pyörähtäessään Brysselissä.

Suomen valtion ja EU:n välisen rahaliikenteen arvioiminen ei ole sinänsä erityisen vaikeaa. Jäsenmaksuista suurin osa muodostuu kolmesta tekijästä: bruttokansantuloon perustuvasta prosenttiosuudesta, arvonlisäveroon perustuvasta prosenttiosuudesta sekä tullituloista. Tulopuolella suurimmat osuuden muodosta maataloustuki. Näiden maksujen keskinäinen suuruus pääpiirteittäin ratkaisee maksuliikenteen positiivisen tai negatiivisen saldon.

Seuraava taulukko esittää Suomen ja EU:n välisen rahaliikenteen neljän ensimmäisen jäsenyysvuoden aikana. Laskelman on tehnyt Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen erikoistutkija Teuvo Junka. Se perustuu hyvän journalistisen käytännön mukaisesti kahden toisistaan riippumattoman lähteen käyttöön.

Suomen nettomaksu EU:lle vuosina 1995 – 1998¹, milj. mk

	1995	1996	1997	1998
Maksut EU:n talousarvioon:				
– Nk. perinteiset omat varat yhteensä, siitä:	871	983	942	929
– Tullit	778	868	859	826
– Maatalousmaksut	72	55	45	53
– Sokerin- ja isoglukoosin tuotantomaksut	21	60	38	50
– Arvonlisäveropohjaan perustuva maksu (ALV-maksu)	3186	2593	3028	2998
– Bruttokansantuloon perustuva maksu (BKTL-maksu)	1098	2127	2382	3020
Maksut EU:n talousarvion ulkopuolelle ja muut erät:				
– Valtion maksut Euroopan investointipankille ja Euroopan hiili- ja teräsyhteisölle	511	539	249	-
– Terästeollisuusyritysten tuotantomaksut Euroopan hiili- ja teräsyhteisölle	10	11	12	12
– Valtion talousarviosta maksettavat Euroopan parlamentin jäsenten palkat	5	4	4	4
= Maksut EU:lle yhteensä	5681	6257	6617	6951
Tulot EU:n talousarviosta:				
– Siirtymäkauden tuki	2718	950	382	197
– Tullien yms. kantopalkkiot	87	98	94	93
– Rakennerahastotuet	959	788	2111	1334
– Maataloustuet	361	3786	3356	3448
– Tuet tutkimustoimintaan ²	39	110	271	498
= Tulot EU:lta yhteensä	4164	5732	6214	5570
= Suomen nettotulo EU:lta (+) tai nettomaksu EU:lle (-) ³	-1517	-525	-403	-1381

Edellisestä taulukosta voidaan nähdä, että valtionvarainministeriön ennen EU-kansanäänestystä julkaisema tiedote (21.9.1994), jossa Suomen ennustettiin hyötyvän taloudellisesti EU:sta, ei ole pitänyt paikkaansa.

Julkisuudessa kysymystä on väistely. Keskimäärin tiedotusvälineet ovat olleet asiasta hiljaa tai todenneet väisusti Suomen olevan jossain määrin maksu-miehenä. Päinvastaisiakin esimerkkejä löytyy. Esimerkiksi Helsingin Sanomat on julkaissut uutissivuillaan useita laajahkoja ja spekulatiivisia artikkeleita, joissa Suomesta on hatarilla laskentaperusteilla tehty EU:n nettohyötyjä (esim. HS 15.3.1996 ja 4.6.1999). Ne valtionvarainministeriön uudemmat laskelmat, joissa Suomen todetaan olevan nettomaksaja, ovat päättyneet lähinnä pikku-uutisiksi Helsingin Sanomien taloussivuille. (esim. HS 6.5.1999)

Helsingin Sanomien lähteiden käyttö EU-rahaliikennettä käsittelevissä jutuissa on myös ollut hyvin yksipuolista. Jutuissa nojaututaan pitkälti valtionvarainministeriöön ja sen sisällä yhteen ja samaan henkilöön, vaikka muina relevantteina lähteinä olisi voitu käyttää muun muassa EU:n tilintarkastustuomioistuimen vuosikertomusta, Suomen valtion vuotuista tilinpäätöstä tai tähänkin kirjoitukseen Suomen EU-rahaliikennettä käsitelleen taulukon tuottanutta VATT:n erikoistutkija Teuvo Junkaa.⁴

Sillä onko Suomi todella EU:ssa nettomaksaja vai saaja on huomattava symbolinen merkitys, sillä ainakin osa suomalaisista arvioi koko EU-jäsenyyttä taloudellisin kriteerein toisin sanoen onko jäsenyydestä ollut Suomelle taloudellista hyötyä. Tähän saakka käydyn julkisen keskustelun pohjalta suurimmalle osalle suomalaisista asia jää avoimeksi ja epäselväksi.

*Jorma Mäntylä
YTL, toimittaja*

Viitteet

- 1 Lähteenä on käytetty EU:n tilintarkastustuomioistuimen vuosikertomuksia varainhoitovuosilta 1995 - 1998 sekä Suomen valtion tilinpäätöksiä. Ecu-määräiset luvut on muutettu Suomen markkoiksi seuraavasti: 1995: 1 ecu = 5,70936 mk 1996: 1 ecu = 5,83028 mk 1997: 1 ecu = 5,88125 mk 1998: 1 ecu = 5,98215 mk
- 2 Tähän sisältyy myös valtion talousarvion ohii suoraan yrityksille, korkeakouluille ja tutkimuslaitoksille tulevia EU-tuloja.
- 3 Valtiovarainministeriön 25.5.1999 julkaiseman tiedotteen mukaan Suomi oli nettosaaja (+126 mmk) vuonna 1995 ja nettomaksaja (-1095 mmk) vuonna 1996. Todellisuudessa Suomi oli nettomaksaja myös vuonna 1995. Jäsenyysneuvotteluissa sovittiin Suomelle suuri siirtymätuki vuonna 1995, koska eräiden EU-tukien tiedettiin varmasti viivästyvän. Maataloustuen viivästymisen kompensoimiseksi neuvottelutulokseen kirjattiin peräti 280 milj. ecun (1,6 miljardia markkaa) siirtymätuki vuodelle 1995. Se saatiin Suomeen vuonna 1995 ja kuten pitääkin, se sisältyy myös valtiovarainministeriön laskelmassa vuoden 1995 EU-tuloihin. Mutta sen lisäksi VM on kirjannut vuoden 1995 EU-tuloihin saman suuruisen erän maataloustukea, joka tuli EU:lta Suomeen vasta vuonna 1996. Se on sama rahaerä, jota "ylimääräisellä" siirtymätuella piti kompensoida. Näin ollen valtiovarainministeriön laskelmassa Suomen saldo vuodelle 1995 on positiivinen ja vuoden 1996 negatiivinen saldo (nettomaksu) todellista suurempi.
- 4 Ks. Junka, Teuvo: EU:n talousarvio. VATT-keskustelualoitteita nro 201, Helsinki 1999.